

Natuurlijk afkalven vraagt ruimere koe en andere manier van verzorgen

Nederlandse delegatie verkent British blue

Een delegatie van bijna dertig vleesveehouders, onderzoekers en fokkerijdeskundigen maakte in juni een rondgang langs Britse bedrijven met natuurlijk afkalfende witblauwen. Een beschrijving van het ruimere type koe en de andere manier van verzorgen. VeeteeltVlees vroeg de deelnemers aan de reis naar hun mening.

tekst Florus Pellikaan

Meer dan incidenteel komt natuurlijk afkalven van Belgische witblauwen en verbeterd roodbonten in Nederland en België nog niet voor. Toch kan het routinematig uitvoeren van een keizersnede in de nabije toekomst tot

het verleden gaan behoren. In Groot-Brittannië is er namelijk een populatie British blue (Britse blauwen) die bijna dertig jaar geleden zijn oorsprong vond in het Belgisch-witblauwras én in staat is natuurlijk af te kalven.

De Britse populatie telt jaarlijks circa 1750 kalvingen. Veertig procent van de geboorten vindt plaats op bedrijven die natuurlijk afkalven nastreven. Op deze bedrijven wordt tachtig procent van de kalveren ook daadwerkelijk natuurlijk geboren, waarvan de helft zelfs zonder hulp. In zeventien procent van de afkalvingen lukt de natuurlijke geboorte niet en besluit men alsnog tot het uitvoeren van een keizersnede.

ASG Wageningen UR organiseerde in het kader van het project 'Natuurlijke Luxe' – dat de mogelijkheden van natuurlijk afkalven onderzoekt – een studiereis om het British-blue-ras te verkennen. Dertig vleesveehouders, onderzoekers en fokkerijdeskundigen uit Nederland namen eraan deel. De helft van de veehouders

Ballygrange Alex, kampioen stieren op de Royal Cornwall Show in Wadebridge, bracht inmiddels negentien natuurlijk geboren kalfjes voort

waren deelnemers aan het project of oprecht geïnteresseerden. De anderen waren fokkers die op persoonlijke uitnodiging van het stamboek meereisden om het British-blue-ras kritisch te bekijken.

Boete bij keizersneden

Volgens Ted Haste, regiostamboekvoorzitter, droeg het stamboek van British blue eerst de naam Belgian Blue Society, maar is die naam in 2007 veranderd in British Blue Society. 'We kregen veel kri-

tiek op de keizersneden en de supermarkten wilden geen vlees van Belgisch witblauw meer verkopen. Hierop vooruitlopend was het fokdoel al gewijzigd richting ruimer gebouwde koeien die niet extreem bespierd zijn, die een goede mobiliteit hebben en die natuurlijk afkalven. Om onze afzet te waarborgen hebben we de naam van het ras in 2007 veranderd en een kleine boete ingesteld voor bedrijven die wel routinematig keizersneden toepassen. Wij veroordelen België niet, maar de Britse consument vraagt een ander product en het prijsverschil tussen de verschillende kwaliteitsklassen is hier niet groot.'

De vraag vanuit het buitenland naar sperma van British-blue-stieren is volgens Haste het afgelopen jaar sterk gestegen, omdat veel landen niet streven naar extreem bespierde dieren.

Het fokdoel van het Britse stamboek werd de Nederlanders in ieder geval duidelijk tijdens de Royal Cornwall Show in

Richard en Charles Carter: 'Arbeid is reden voor natuurlijk afkalven'

In de stierencatalogus van de British Blue Cattle Society staan meerdere stieren uit de Twynning Ash-stal van Richard, Julia en Charles Carter uit Coaley. Inmiddels veertien jaar fokt familie Carter met haar natuurlijk afkalfende veestapel. Jaarlijks kalven er ongeveer veertig witblauwen, waarvan tachtig procent natuurlijk. 'Onze reden voor natuurlijk afkalven is de factor arbeid', zegt Richard Carter. 'We bewerken met twee man namelijk 250 hectare land en hebben in totaal van groot tot klein 600 stuks vee. Naast de zuivere blauwen kalven er ieder jaar 200 kruislingen en we mesten alles op het eigen bedrijf af. Sommige blauwen kalven helemaal zelf af, maar als de geboorte twee uur na de komst van de waterblaas nog niks verder is, gaan we helpen.' Omdat Carter een duidelijk economische bedrijfsfilosofie heeft, laat hij de witblauwe pinken op een leeftijd

van 24 maanden afkalven. 'Om een koe ook de eerste keer natuurlijk te laten afkalven heb je eigenlijk twee mogelijkheden: of afkalven als de koe goed uitgegroeid is, dus op een leeftijd van bijna drie jaar, van een zuivere blauwe stier, of afkalven op tweejarige leeftijd van bijvoorbeeld een limousinstier die lichte kalfjes geeft. Vanuit ons streven naar rendement kiezen wij voor de laatste optie. Maar ook op jonge leeftijd kan het met een zuivere blauwe stier soms toch goed gaan', glimlacht Richard Carter. 'Onlangs kalfde er per ongeluk een vaars op een jaar en tien maanden van een zuivere blauwe stier en het kalf kwam natuurlijk ter wereld.' Carter verkoopt veel stieren voor natuur-

lijke dekking aan vleesvee- en melkveehouders. Stieren van rond de twee jaar brengen 5750 tot 7000 euro op. Carter wijst als voorbeeld de natuurlijk geboren Twynning Ash Churchill aan. De Asur d'Ochainzoon was het tweede kalfje van zijn moeder, is 26 maanden oud, weegt 1057 kilogram en scoort +3 hoogtemaat. 'Voor natuurlijk afkalven zijn een twee tot vier dagen kortere draagtijd en ruimte in het bekken de belangrijkste factoren', vertelt Richard Carter. 'Wij fokken vooral vanuit de vrouwelijke lijn en niet vanuit het principe topstier x topstier. Wil je in het natuurlijk afkalven stappen vooruit maken, dan is fokken vanuit sterke en ruime vrouwelijke lijnen het belangrijkste.'

De natuurlijk geboren Twynning Ash Churchill weegt op 26 maanden 1057 kilo

Jan Bekman: 'Laat voortrekkers bewijzen dat het kan'

Voor het tweede jaar op rij bekeek Jan Bekman, voorzitter van het Belgisch-witblauwrundveestamboek Nederland, Engelse bedrijven met natuurlijk kalvende witblauwen. 'Ik was op voorhand best

sceptisch, maar hoe meer koeien ik hier zie, hoe meer ik ervan overtuigd raak dat dit type dieren ongetwijfeld ook voordelen heeft. Als eerste spreken de kilo's me aan, want de dieren zijn hier groter en wegen meer. Dat compenseert de iets lagere kiloprijs.' Bekman ziet graag ruimbespiede witblauwen, maar dan in combinatie met meer maat. 'We moeten het ras niet verloochenen, maar binnen het ras streven naar veel ruimte en natuurlijk afkalven.' Jan Bekman is zich ervan bewust dat zijn stellingname stof zal doen opwaaien. 'Je kunt je ogen ervoor sluiten, maar de strijd rondom routinematige keizersnedes wordt eens verloren. De ingreep is

het probleem niet, maar het is niet natuurlijk en daar kan niemand wat tegenin brengen.' Over aanpassing van het fokdoel wil Bekman het echter nog niet hebben. 'Fokkerij die dertig jaar zo gegroeid is, krijg je niet in een paar jaar om. Maar wie had twaalf jaar geleden gedacht dat we hier nu met een bus witblauwfokkers in Engeland rond zouden rijden? Laat voortrekkers bewijzen dat het kan, dan volgen er vanzelf meer. Deze vrijwilligers gaan onherroepelijk wat inleveren op luxe, maar in sommige gebieden kan men veel geld uitsparen als een keizersnede niet nodig is. Economie speelt dan ook een rol.'

Wadebridge. Jurylid Richard Carter, zelf ook vleesveehouder (zie kader pagina 25), koos niet voor de meest bespiede, maar voor grote, lange en sterk stappende dieren. Deelnemers aan de reis waren het daardoor absoluut niet met alle kampioenen eens, maar de kampioenen bij de oudere stieren sprak ook de Nederlanders aan. De bijna vijfjarige Woodview Solozoon Ballygrange Alex (zie foto pagina 25) is eigen aan familie Wyllie uit Tamworth en woog tijdens de keuring 1380 kilo en mat 1,54 meter, wat een hoogtemaat van +11 betekent. Volgens de eigenaar waren er inmiddels twintig kalfjes van de stier geboren, waarvan slechts één via een keizersnede.

Voor afkalven op rantsoen

Op de vier bezochte bedrijven, waar ongeveer tachtig procent van de koeien natuurlijk afkalft, viel de uniformiteit in

ruime lichaamsmaten in alle leeftijdscategorieën op. De jonge dieren en dan met name de kalveren van enkele maanden oud, combineerden dat met een aansprekende bespieding, zeker gezien hun natuurlijke geboorte. De koeien daarentegen vielen op door een extreem arme bespieding. 'We proberen de hoogdrachtige koeien voor het kalven zo schraal mogelijk te houden, waardoor de geboorte gemakkelijker verloopt', vertelt Chris Partridge, eigenaar van twaalf zuivere British-blue-fokkoeien. 'De voeding van de koe in de laatste zes weken bepaalt het geboortegewicht van het kalf. Een keizersnede kost hier 350 euro, dus dan wil je wel.'

Partridges collega's Derrick en Maureen Gregory waren het daarmee eens. Gregory wijst onder andere een koe van meer dan negen jaar aan die al zeven keer natuurlijk heeft gekalfd. 'Wij halen

drachtige koeien acht weken voor afkalven binnen en voeren ze vanaf dat moment tot afkalven vier kilo hooi en een halve kilo pulpbrokken per dag. Daarnaast krijgen ze veel mineralen en onbeperkt stro.'

Volgens Jan ten Napel, projectleider van Natuurlijke Luxe, is de geringe bespieding van British blue geen negatief ahangsel van de keuze voor natuurlijk afkalven, maar het fokdoel van de Engelsen. 'Er zijn ook veel mensen die het feit dat een dier het dikbilgen heeft, aanwijzen als oorzaak van een keizersnede, maar dat is onzin. Het ras parthenaise heeft dezelfde variant van het dikbilgen als verbeterd roodbont en Belgisch witblauw, maar 90 procent kalft wel natuurlijk af. Problemen tijdens afkalven ontstaan wanneer bot tegen bot komt. Ruimte in het bekken is dus de basis voor natuurlijk afkalven, bespieding bepaalt slechts of het net wel of net niet kan. De wetenschappelijke studies van de Universiteit Gent bevestigen dit.'

'We hebben hier gezien dat natuurlijk afkalven technisch mogelijk is', zegt Ten Napel. 'Ik pleit er daarom voor om hoogtemaat en ruimte in het skelet terug te brengen en dan kunnen we best meer bespieding behouden dan we hier in Engeland gezien hebben. Een bijkomend voordeel van meer ruimte in het skelet zou wel eens een toename van de vitaliteit van de dieren kunnen zijn vanwege meer ruimte voor hart en longen.'

Helpt natuurlijk geboren in 2020

Jan ten Napel heeft vanuit eerdere projecten ervaring met extreme omslagen binnen rassen, zoals het streven naar na-

Erik en Ruth van de Pol: 'We willen S-kwaliteit blijven behouden'

'Ten opzichte van wat we ervan verwachtten, zijn de Britse witblauwen ons honderd procent meegevallen', vertellen de fokkers Erik en Ruth van de Pol. De eigenaren van de bekende fokstal Van de Gouden Polder uit Waterlandkerkje houden zelf ongeveer 25 stuks Belgische witblauwen. 'De lengte en hoogtemaat, het gewicht en het goede beenwerk zijn positieve kenmerken van de dieren hier. Ook zien ze er natuurlijk uit en het rustieke van het ras spreekt ons aan', vertelt Erik van de Pol.

'Wij hebben nooit negatief gestaan tegenover natuurlijk afkalven', aldus Van de Pol. 'We weten dat keizersnedes in de toekomst een probleem kunnen worden

en daarom willen we zeker wat met natuurlijk afkalven gaan doen. Maar we willen niet onze complete veestapel waar we al vijftig jaar aan bouwen, in één keer wegsnijten. Daarom zijn we van plan om met een paar dieren te starten. De rest van het koppel blijft voorlopig zoals het is.'

Het gebruik van Engelse genetica ziet Van de Pol niet als een voorwaarde. 'Stieren als Graphite, Harpon en Davidson kunnen ook een bijdrage leveren.'

'Maar,' zo stelt Van de Pol, 'ook bij mijn dieren zit het huidige, extreme type er diep ingefokt. We moeten dit gezamenlijk doen en vooral niet doorslaan. Het is voor mij een voorwaarde dat we de

S-kwaliteit blijven behouden en niet richting een mixte type gaan. Volgens mij is dat ook mogelijk door meer ruimte in de koeien te fokken en de bespieding zo veel mogelijk te behouden.'

tuurlijke geboorten bij witblauwen toch wel genoemd mag worden. 'Ik ben binnen de varkensfokkerij in Engeland betrokken geweest bij het uitbannen van de halothaan gevoeligheid (een syndroom waarbij varkens beter bespied zijn, maar van stress dood kunnen gaan). Ook toen waren er mensen die bang waren slechts een weinig bespiede zeugenlijn over te houden. Uiteindelijk kostte het maar één jaar genetische vooruitgang. Draagvlak creëren is daarom de eerste stap en daar zijn we nu mee bezig.'

Het ministerie van LNV heeft volgens Jan ten Napel het project 'Natuurlijke Luxe' in 2006 opgestart naar aanleiding van een verzoek van de Federatie Vleesveestamboeken Nederland en de stamboeken van Belgisch witblauw en verbeterd roodbont. 'Onder andere de dierenbescherming voerde de druk op de

federatie en de stamboeken op om op zijn minst te inventariseren of het aantal keizersnedes gereduceerd kan worden.' Zestien Nederlandse vleesveehouders, acht met witblauwen en acht met verbeterd roodbont, hebben zich als voortrekkers bij het project opgegeven. Er is vervolgens een stappenplan geformuleerd waarvan de eerste stap al is uitgevoerd door op de zestien bedrijven de bekkenbinnenmaten te meten. Stap twee omvat het uitbreiden van de registratie van het geboorteverloop. Op dit moment zijn de betrokken partijen aan het bekijken of er onderscheid te maken is tussen vrijwillige en noodzakelijke keizersnedes. Alleen een noodzakelijke keizersnede telt dan mee in de fokwaarde geboortegemak, zodat deelnemers met correcte cijfers kunnen werken. Stap drie is het bepalen van de vijftig

procent ruimste bekkenmaten op de bedrijven van de voortrekkers. Stap vier omvat het aanwijzen van Engelse stieren die geschikt zijn voor gebruik binnen het project. Het testen van stieren en het ontwikkelen van nieuwe fokwaarden zoals afkalfgemak is stap vijf. Dit is volgens Ten Napel overigens pas zinvol bij vijftien procent natuurlijke geboorten. Stap zes is het bijstellen van het fokdoel en de keuringsstandaard. Genoeg variatie houden in de natuurlijk afkalvende populatie is stap zeven.

'Het doel van het project is om in 2020 vijftig procent natuurlijke geboorten te hebben binnen het witblauw- en verbeterd roodbont', stelt Ten Napel. 'Daarnaast willen we een soort keurmerk onder de naam "Natuurlijk luxe sperma" introduceren voor stieren die natuurlijke geboorten bevorderen.'

Een hoogdrachtige, extreem arm bespiede British blue bij familie Gregory

Harm Kuil: 'Dicht bij de natuur mét rendementsdieren'

'Wat ik heb gezien, is wat ik vermoedde: iets minder luxe dieren die natuurlijk afkalven. Het is het slag vee dat me past.

Ik hoef niet dat extreme en blijf het liefst dicht bij de natuur mét rendementsdieren', vertelt Harm Kuil aan het einde van de reis. Hij houdt samen met zijn vrouw in het Groningse Drieborg bijna tachtig Belgische witblauwen en verbeterd roodbont en is deelnemer aan het project Natuurlijke Luxe. 'We hebben extreme witblauwen gehad met heel zware kalveren en alle problemen die daaraan vastzitten. De hoge uitval die dit tot gevolg had, is natuurlijk niet economisch. Op dit moment kalft ongeveer twintig procent van onze koeien natuurlijk af en dat willen we graag uitbreiden.'

'De dieren die we hier op de show gezien hebben, spraken mij wat betreft lengte, hoogtemaat en ruimte in het skelet aan. Ik heb er echt van genoten. Mij is wel opgevallen dat de dieren op de bedrijven erg schraal, in sommige gevallen zelfs te schraal, gehouden worden om het geboorteprocess te vergemakkelijken. Een fokdier moet je ook niet mesten en dat gebeurt in ons land veel. Ik denk aan een middenweg tussen de beide extremen.' Dat niet iedereen direct zal overstappen, weet ook Harm Kuil. 'Maar de winst van deze reis is dat mensen erover gaan nadenken.'